

Paljon melua tulkinnasta

”Perustuslain tulkitseminen on aina jossain juridiikan ja politiikan välimaastossa. Tulkintaan vaikuttaa tulkitsijan arvomaailma, maailmankatsomus, arvot. Perustuslain tulkinta on aina tulkintaa. Ei ole olemassa yhtä oikeaa tulkintaa. Professorit voi esittää yhtä tulkintaa, joku toinen voi esittää jotain toista tulkintaa.”

Tällaisin lausein perustuslain tulkintaa tulkitsi Ben Zyskowitz ajankohtaisohjelmassa Sannikka ja Ukola (22.2.2019). Keskustelu tulkinnoista liittyy keskusteluihin totuudesta ja kokemuksellisuudesta. Näin nämä asiat koetaan...

Tulkinnat ovat nousseet keskiöön perustuslakia koskevassa poliittisessa keskustelussa, jossa asiantuntijat on pahimmillaan leimattu fundamentalisteiksi ja jopa talebaneiksi. Kielenkäytön koveneminen voi johtua vaalien läheisyydestä. Tosin asiantuntemuksen väheksymistä on ollut nähtävissä vuosia. Muistammehan toki pääministerin heiton kaiken maailman dosenteista.

Selvää vähättelyä on aistittavissa siinä, kun rinnastetaan asiantuntijoiden tulkinnat mihin tahansa tulkintoihin. Oikeustieteen kandidaatti Zyskowitz ei tietenkään voi oikeasti olla sitä mieltä, että kenen hyvänsä vesaheikkisen tulkinta perustuslaista on yhtä varteenotettava kuin perustuslakiasiantuntijan tulkinta.

Twitterissä käytiin 23. helmikuuta valaisevaa keskustelua aiheesta. Ensin Heikki Pursiainen arveli tällaista: ”Lain tulkinta ei ole tiedettä, eikä sitä tarvitse erikseen politisoida. Se on väistämättä poliittista.” Professori Tapio Määttä kuittasi, että lain tulkintaa ”opetetaan ihan yliopistossa tieteenä”. Keskusteluun yhtyi myös professori Juha Lavapuro: ”Jokainen juristinkoulutuksen saanut tietää, että oikeus on aina tulkintaa. Ja että arvot vaikuttavat taustalla.” Lavapuron mukaan koulutuksen keskeinen tehtävä onkin opettaa, että tulkinta tapahtuu aina oikeusjärjestyksen puitteissa: mikä tahansa tulkinta ei käy, ja jotkut tulkinnat ovat parempia kuin toiset.

Melkoinen käsitesoppa nyt porisee. Minä puhun tulkinnasta, ja sinä puhut tulkinnasta, hänkin puhuu tulkinnasta, mutta silti me kaikki puhumme eri asioista. Ei nimittäin ole olemassa yhtä kai-

kille yhteistä tapaa tulkita tulkitseminen. Tulkinta-sanalla on yleiskielessä monia merkityksiä, ja eri tieteenaloilla käytetään omanlaisiaan tulkittamismenetelmiä. Poliitikkojen tulkinnat ovat luku sinänsä.

Itselleni läheisin tulkittamisen menetelmä on kielitieteellinen, kielellisten valintojen erittely ja tulkintavaihtoehtojen esittäminen. Mitä kulloinkin on valittu, mitä ei, ja millaisia mahdollisia merkityksiä valinnoilla saadaan aikaan?

Näistä lähtökohdista olen yrittänyt tulkita muun muassa hallintolain kielipykälää, jossa todetaan, että viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä. Millaista kieltä siis? Päädyn tulkinnassani siihen, että hyvän kielenkäytön vaatimus on – tulkinnanvarainen.

Tulkinnanvara ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki tulkintatavat tai tulkinnat ovat yhtä päteviä tai järjellisiä. Vaikka yhtä oikeaa tapaa tai tulkintaa ei olisikaan, monia täysin tarkoitushakuisia ja toluttomia on varmasti.

VESA HEIKKINEN

Kirjoittaja on suomen kielen dosentti ja tietokirjailija.
Twitter: @tosentti